

Sex på rätt sätt

Om unga, sexualitet och den svenska sexualundervisningen

Jack Lukkerz

- Socionom
- Auktoriserad klinisk sexolog
- Fil dr i socialt arbete
- Universitetslektor, Institutionen för socialt arbete/Centrum för sexologi och sexualitetsstudier, Malmö Universitet
- Jack.Lukkerz@mau.se

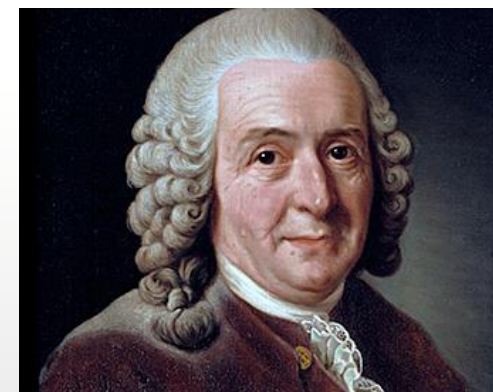
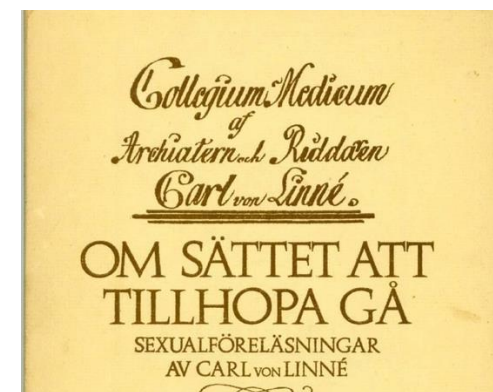
FÖRE 1955 – POLITIKEN OCH SYNSÄTTEN SOM BANADE VÄG

- Ursprungligen ett medel för att förhindra spridning av könssjukdomar, sedan 1700-talet. Uppfostran och upplysning, ej moralpredikningar (Knut Wicksell, ekonom och nymalthusian)
- Senare syfte att stimulera befolkningen (Befolkningsfrågan, 1930-tal)
- Politisk styrning och tilltro till vetenskapens förmåga att komma till rätta med samhällsproblem. En folkbildningstanke, en folkhälsofråga
- En ungdomskategori växer fram, med egna behov
- En motsättning: den radikala och okontrollerade lusten vs bejakandet av lust och njutning. Måttfullhet och självkontroll, medikalisering och religion, även utlopp för sexdrift viktigt
- Könsaspekt: kvinnor behöver förhålla sig till mannens sexualitet
- Sex och lust är privat med också offentligt.

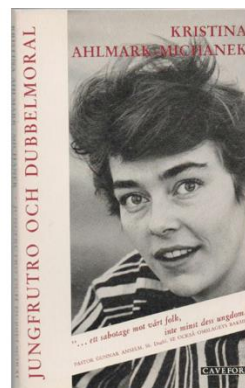
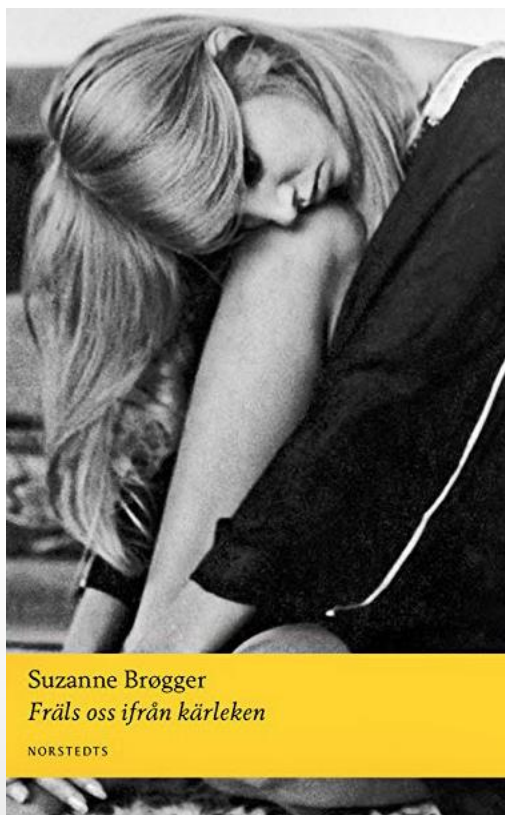
FOSTRAN FORTPLANTNING ÅTERHÅLLSAMHET

- Handledning i sexualundervisning (1956)
 - Ett känsligt ämne
 - Ett fostransuppdrag
 - Ett skydd från sexualiteten och dess avarter
- Samhällsnytta och ansvar
- Problem och risk i fokus
- Äktenskap och heterosexualitet
- Fortplantning, ej samlag
- Viljestyrka och självdisciplin
- Moral, inte pedagogik

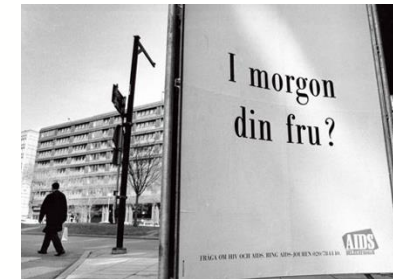
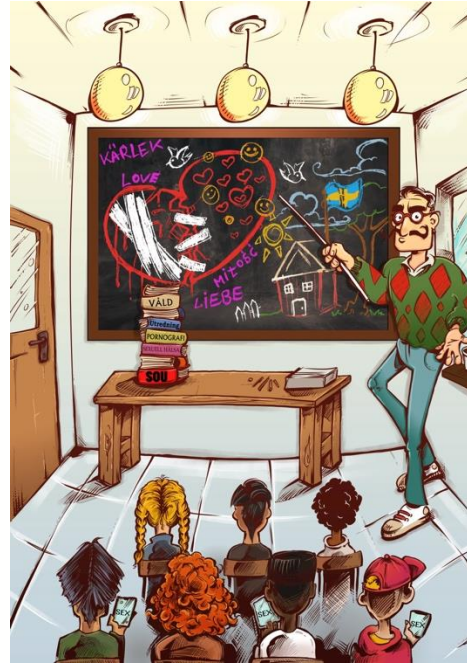
SEXUELL FRIGÖRELSE

- Jämställdhet
- Preventivmedel
- Homosexuella friska
- Fri abort
- Samlevnadsundervisning (1977)
- Biopsykosocial förståelse
- Tvåkönsmodell
- Orgasmen en norm
- Saklighet och värdegemenskap

HIV/AIDS OCH VÄRDEGRUND

- Optimism mot ovisshet, rädsla och fördomar
- Risk och prevention i fokus
- Samtala om samlevnad – stödmaterial (1985)
 - Värderingsövningar, STI, HIV/AIDS
- Värdegrundsbegreppet (1994)
 - Fakta och erfarenheter
- Livskunskap
 - Social och emotionell kompetens

SJÄLVKÄNSLA, LIVSVAL DISKRIMINERING, LIKABEHANDLING

- Sexualitet, relation, kön, jämställdhet
- Normkritisk pedagogik
- Diskrimineringslagstiftningen
- Sexualitet, samtycke och relationer
- Heder, pornografi och, främst (?) samtycke
- Värdegrund och jämställdhet stabila markörer

DISKURS I SYNEN PÅ UNGA OCH SEXUALITET GENOM REMISSVAREN AVSEENDE NY LÄROPLAN 2022

- Ny läroplan 2022: sexualitet, samtycke och relationen
- En studie av remissvaren avseende den nya läroplanen
- Kritisk diskursanalys & Gayle Rubin teori om sexuell hierarki

2025-11-06

Figure I. The Sex Hierarchy: The Charmed Circle vs. the Outer Limits

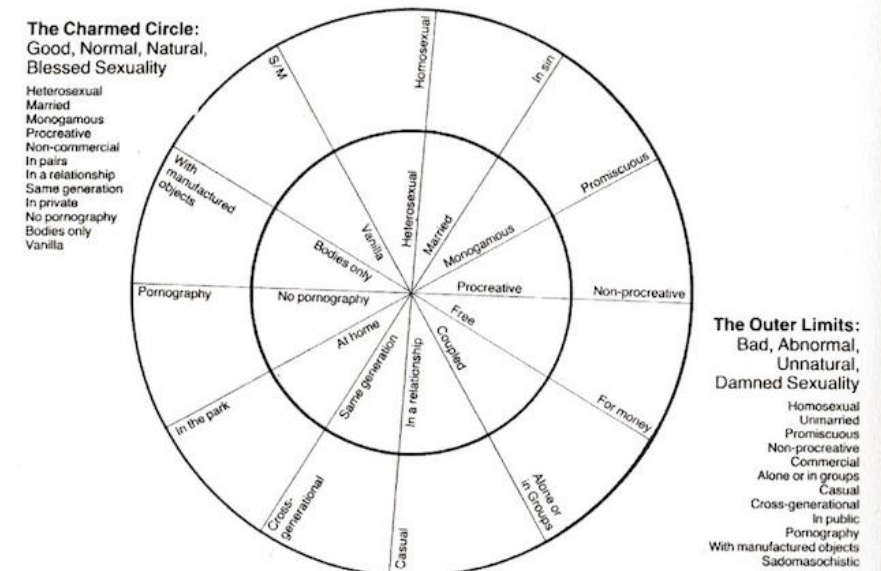
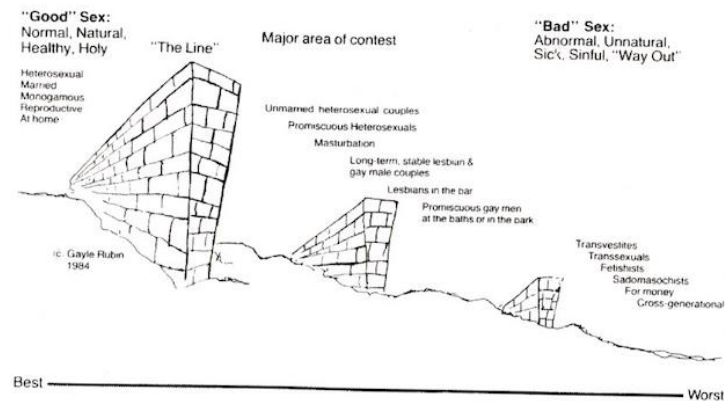

Figure II. The Sex Hierarchy: The Struggle Over Where to Draw the Line

DISKURS I SYNEN PÅ UNGA OCH SEXUALITET GENOM REMISSVAREN AVSEENDE NY LÄROPLAN 2022

Jämställdhet, pornografi och
samtycke – tre frågor som
engagerar

Jämställdhet relateras till en
binär förståelse av kön, eller
en icke-binär syn på kön
(motsatta positioner) som en
förutsättning för ett
framgångsrikt
jämställdhetsarbete

Pornografi relateras till unga
mäns problematiska
sexualitet, med konsekvenser
för unga kvinnor, risk för
sexuellt våld och negativa
attityder

Samtycke välkomnas men det
saknas analyser av hur detta ska
definieras och kommuniceras
Främst en juridisk förståelseram

Sexualundervisning definieras av
professionella och experter på
elitnivå, inte alltid på
vetenskaplig grund

2025-11-06

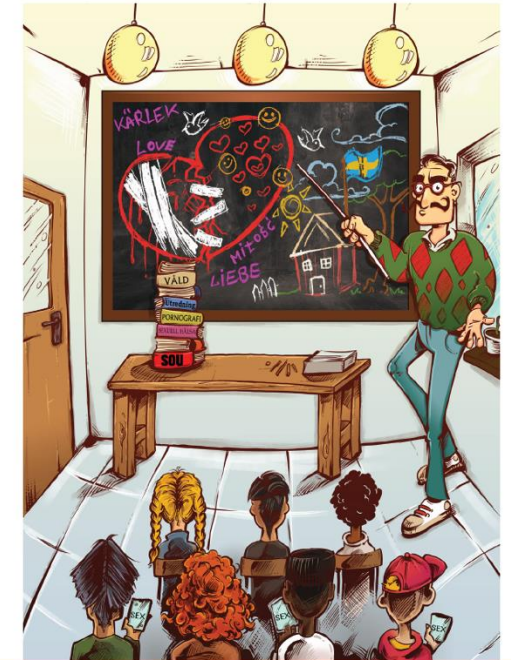
Doktorsavhandling

Sex på rätt sätt

Unga, sexualitet och svensk samtida sexualsyn

JACK LUKKERZ
Social Work

Örebro Studies in Social Work 29 | ÖREBRO 2023

REFLEKTION

- **Ungas sexualitet accepteras, men kopplas till risker, medan idén om njutning är frånvarande.**
Unga kvinnor, unga HBTQ-personer och unga med intellektuella funktionsnedsättningar konstrueras som sårbara och normbrytande – en tendens över tid.
Unga mäns sexualitet, heterosexualitet och funktionsfullkomlighet är en icke-granskad norm – också en tendens över tid.
- **Svensk sexualundervisning**, obligatorisk sedan 1955, är en del av den allmänna socialpolitiken och syftar bland annat till att förebygga socio-sexuella problem genom att utbilda och disciplinera unga, framtida medborgare.
- **Konflikter just nu:**
 - Jämställdhet vs genusförståelse
 - Pornografi och sexualitet
 - Samtycke och hur det definieras och kommuniceras

FRAMTIDEN

- Samhällets syn på unga, sexualitet och den goda medborgaren?
- Ett fostringsuppdrag?
- Ny läroplansrevidering – SSR stryks från centrala delar, rektorns ansvar skrotas, reducering av antalet kursplaner med SSR samt dess betydelse för hela skolmiljön
- Remissinstanser nästan uteslutande negativa
- Dina reflektioner om framtiden?